

БЕРТОЛТ БРЕХТ БЕЗПЪТНАТА СТАРИЦА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Баба бе на седемдесет и две години, когато се помина дядо. Той имаше малка литография в едно баденско градче и заедно с двама-трима помощника работи в нея до самата си смърт. Баба въртеше домакинството сама, без прислужница; грижеше се за старата, разнебитена къща и готвеше за мъжа си, работниците и децата.

Тя бе дребна, съсухрена женица, с живи като на гущер очи, но говорът ѝ бе провлечен. Със съвсем оскъдни средства бе отгледала пет деца от седемте, които ѝ се бяха родили. От това с годините се бе смалила.

Двете ѝ дъщери отидоха в Америка, двама от синовете ѝ също се преселиха. Само най-малкият ѝ син, чието здраве бе разклатено, не напусна градчето. Той стана печатар и си създаде твърде голямо семейство.

И така, когато дядо почина, баба остана сама в къщи.

Децата ѝ си размениха писма и обсъдиха какво ще стане сега с нея. Един от синовете ѝ предложи да я вземе при себе си, а пък печатарят изрази желание да се пренесе със семейството си в нейния дом. Старицата обаче не прояви интерес към тези предложения и само поиска онези от децата ѝ, които можеха да отделят по нещичко, да я поддържат с неголяма парична помощ. Продажбата на литографията, отдавна остаряла, не донесе почти нищо, пък имаше и дългове.

Децата пишеха на майка си, че така сам-самичка не може да живее, но след като тя не обърна внимание на това, те отстъпиха и почнаха да ѝ пращат всеки месец по малко пари. В края на краищата, разсъждаваха те, в градчето бе останал техният брат печатарят.

Той от своя страна се нагърби да осведомява от време на време братята и сестрите си за майка им. От писмата, които той пишеше на баща ми, както и от разказите на татко, който посети веднъж баба, а също от нещата, изяснили се след погребението ѝ две години по-късно, аз добивам представа какво е ставало там през това време.

Изглежда, още от самото начало печатарят е бил разочарован, че баба е отказала да го приеме в доста просторната и вече празна къща. Той живееше с четирите си деца в три стаи. Но старицата поддържала с него съвсем слаба връзка. Всяка неделя подир обед канела децата му на кафе и всъщност това било всичко.

Сина си посещавала веднъж-дваж на три месеца и помагала на снаха си да консервира плодове. От някои нейни изявления младата

жена заключила, че свекърва ѝ се притеснява в малкото жилище на печатаря. А той пък не можа да се стърпи да не украси с удивителен знак израза, с който съобщаваше това.

Когато баща ми в свое писмо запита какво всъщност прави старата жена, печатарят отвърна сравнително кратко, че ходела на кино...

Трябва да се има предвид, че тогава това не бе нещо обикновено, във всеки случай не и в очите на децата ѝ. Преди тридесет години киното не бе такова, каквото е днес. Прожекциите ставаха в мизерни, лошо проветрени салони, най-често в стари зали за кегелбан с крещящи плакати на входа, показващи убийства и трагедии на страстите. Всъщност там ходеха само хлапетии или любовни двойки заради тъмнината. Присъствието на сама стара жена сигурно е правело впечатление.

Ала това ходене на кино имаше и друга една страна. Билетите наистина бяха евтини, но тъй като подобно развлечение не стоеше погоре от евтините лакомства, то означаваше „пари, хвърлени на вятъра“. А на човек, който хвърля пари на вятъра, не се гледаше с добро око.

Към това се прибавяше и фактът, че баба ми не само не поддържала редовно връзка със сина си, но и не посещавала никого от познатите си, нито пък ги канела в своя дом. Нито веднъж тя не отишла на кафе с дамите от градчето. Затова пък често ходела в работилницата на някакъв обуцар-кърпач на една бедна и дори с малко съмнителна слава уличка, в която, особено в следобедните часове, се събирали най-различни невдъхващи доверие типове, безработни келнерки и калфи. Кърпачът бил човек на средна възраст, обиколил целия свят, но не намерил нийде сполука. Мълвеше се също, че пиел. Във всеки случай той не бе общество за баба ми.

В едно от писмата си печатарят намекна, че бил обърнал внимание на майка си за тези неща, но получил твърде хладен отговор. „Той много е видял“ — заявила тя и с това разговорът приключил. Не беше лесно да се говори с баба по въпроси, които тя не желаше да обсъжда.

Близо половин година след кончината на дядо печатарят писа на баща ми, че сега майка им се хранела през ден в гостилницата.

Каква новина!

Баба, която през целия си живот бе готвила за десетина души и винаги се бе задоволявала само с остатъците, сега се хранеше в гостилница. Какво ли я бе прихванало?

Наскоро след това баща ми замина по служба наблизко за града, където живееше баба и отишъл да я види.

Сварил я тъкмо когато се готвела да излиза. Тя си свалила шапката и му поднесла чаша червено вино и бисквити. Изглеждаше напълно спокойна — нито много весела, нито много мълчалива. Осведомила се за нас, но не особено подробно, а най-вече я интересувало дали има за децата череша. В това тя си бе същата както винаги. Стаята ѝ, естествено, блестяла от чистота, а и баба изглеждаше здрава.

Единственото нещо, което загатвало за новия ѝ живот, било, че не пожелала да придружи баща ми на гробищата, където бил погребан мъжът ѝ.

— Можеш и сам да отидеш — казвала тя мимоходом, — гробът е третият отляво на единадесетия ред. Аз имам излизане.

По-късно печатарят обяснил, че вероятно е бързала при своя кърпач. Оплаквал се много.

— Аз се тъпча в тези дупки с цялата си челяд — мърморел той, — работа имам само за по пет часа дневно, и то зле платена, астмата и тя не ме оставя на мира, а къщата на главната улица стои празна!

Баща ми бил наел стая в странноприемницата, но очаквал майка му да го покани у дома си, поне за лице, но тя и дума не казала. А по-рано дори когато къщата била пълна с хора, баба винаги се сърдела, дето той не оставал да ношува у тях, ами харчел пари за хотел!

Но, изглежда, баба бе приключила със семейния живот и бе поела по нови пътища сега, когато дните ѝ клоняха към края си. Баща ми, който притежаваше чувство за хумор в изобилие, я намерил „в отлична форма“ и казал на чичо да остави старата жена да прави каквото си иска.

Но какво искаше тя?

Поредната новина гласеше, че баба поръчала бричка в най-обикновен ден — четвъртък, и потеглила на излет. „Бричка“ казвахме на един голям файтон с високи колела, който побираше цяло семейство. Преди на няколко пъти, когато ние, внуците, идвахме на

гости, дядо наемаше „бричката“. Но баба винаги си оставаше вкъщи. С пренебрежителен жест тя отказваше да дойде с нас.

След историята с бричката последва пътуването ѝ до К., един сравнително големичък град на два часа път с влака. Там имало конни надбягвания и баба заминала заради тях.

Сега вече печатарят започна да бие тревога. Той смяташе, че трябва да се обърнат към лекар. Докато четеше писмото му, баща ми клатеше глава, но отказа да се вика лекар.

За К. баба не заминала сама, ами взела със себе си някакво младо момиче — по думите на печатаря малко ненормално, прислужница в кухнята на гостилницата, където старицата се хранеше през ден.

Отсега нататък тази „ненормална“ щеше да играе немалка роля.

Изглежда, баба си бе загубила ума по нея. Водела я със себе си на кино, а също и у кърпача, който между впрочем се оказал социалдемократ. Плъзна мълвата, че двете жени на чаша червено вино играели на карти в кухнята.

„На ненормалната тя купи днес шапка с рози! — писа печатарят отчаян. — А нашата Ана няма рокля за конфирмацията!“

Писмата на чичо ставаха все по-истерични, в тях се говореше само за „безпътното поведение на милата ни майка“. Повече от това не можеше да се разбере.

Останалото научих от баща си.

Гостилничарят му пошушнал, намигвайки:

— Казват, госпожа Б. го е ударила на живот.

В действителност и през тези последни години баба съвсем не е живяла в разкош. Когато не се хранела в гостилницата, тя най-често си пържела само яйца, пиела по малко кафе и хапвала от своите любими бисквити. Затова пък си позволявала да си купува евтино червено вино и при всяко ядене изпивала по една малка чаша. Къщата държала много чиста, и то не само спалнята и кухнята, които ползвала. Без знанието на децата си обаче тя направила ипотека. Никога не излезе наяве какво е сторила с парите. Изглежда, дала ги е на кърпача. След смъртта ѝ той се преселил в друг град и, казват, отворил там по-голяма работилница за обувки по поръчка.

Ако се размисли точно, баба е живяла последователно два живота. Първия — като дъщеря, съпруга и майка, а втория — просто като госпожа Б., самотна жена без задължения и със скромни, но

достатъчни средства. Първият ѝ живот траял около шест десетилетия, а вторият — не повече от две години.

Баща ми научи, че през последните шест месеца тя си позволявала някои волности, непознати на нормалните хора. Така например тя можела да стане през лятото в три часа сутринта и да заброди из пустите улици на градчето, наслаждавайки се, че в този ранен час то е само нейно. А, както се разправяше навсякъде, когато веднъж пасторът дошъл да я навести, за да разтуши старата жена в нейната самота, тя го поканила да идат на кино!

Баба в никакъв случай не се чувствала самотна. При кърпача очевидно са се събирали все весели хора и какво ли не са си разказвали! За нея винаги имало шише червено вино и додето другите разговаряли и се присмивали на местните авторитети, тя изпивала своята чаша. Червеното вино се пазело само за нея, ала от време на време тя носела за компанията по-силни напитки.

Тя умряла съвсем ненадейно една есенна вечер в спалнята си, но не в леглото, а на дървения стол до прозореца. За тази вечер тя била поканила „ненормалната“ на кино, така че в часа на смъртта ѝ момичето било при нея. Баба почина на седемдесет и четири години.

Видях снимката ѝ на смъртния одър, направена за децата ѝ. На нея личи едно дребно лице, цялото осеяно с бръчки, и една широка уста, но с тънки устни. Чертите дребни, но нищо дребнаво. Баба бе познала дългите години на робството и кратките години на свободата и бе дъвкала хляба на живота до последната троха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.